

Pavel CERBUȘCA

dr., Liceul Teoretic Republican Aristotel

Reflecții despre dezvoltarea curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală*, ediția 2019

Rezumat: Educația istorică constituie unul din cele mai importante și actuale aspecte care contribuie la dezvoltarea competențelor cetățeanului activ și responsabil, fiind axată pe teoria constructivistă, conform căreia învățarea este o construcție, dar nu o însușire de informații transmise și receptate pasiv. Curriculumul dezvoltat la disciplina *Istoria românilor și*

universală este parte componentă a Curriculumului Național și reprezintă un document reglator prevăzut pentru implementare în clasele gimnaziale și liceale. Dezvoltarea curriculară la disciplină este o necesitate dictată de actualizarea standardelor în educația istorică și de schimbările survenite odată cu adoptarea paradigmei educaționale "centrarea pe elev" și "școala prietenoasă copilului".

Curriculumul la *Istoria românilor și universală* include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale din școală, atât la nivel de reprezentare teoretică, cât și de activitate practică, imprimând o continuă reconsiderare și reconceptuare contextuală a acestora. De asemenea, fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă durată și de scurtă durată, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare-învățare-evaluare. Curriculumul răspunde exigențelor actuale de formare/dezvoltare a competențelor specifice la disciplină, racordate la profilul absolventului. Disciplina școlară dispune de un șir de valențe proprii în formarea competențelor specifice. Acestea sunt dezvoltate în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, prin intermediul învățării formale, nonformale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă, vecinătate și alte comunități.

Cuvinte-cheie: curriculum, competențe, integrare, noua paradigmă a educației, cultură democratică, educație istorică, memorie colectivă, învățarea bazată pe proiect, abordare transdisciplinară, stare de bine.

Abstract: History education is one of the most important and current issues that contributes to the development of the skills of the active and responsible citizen, focusing on Constructivist ideas, where learning is seen as a construct and not a mere transmission of information to be received passively. The curriculum developed for the World History and History of the Romanians school discipline is part of the National Curriculum and represents a regulatory document intended to be implemented in secondary and high school classes. Curricular development in this subject is a necessity dictated by updated standards in historical education and changes occurred with the adoption of the educational paradigm focusing on the student and Child-Friendly School.

The curriculum for World History and History of the Romanians includes all the essential, relevant parts of the reality of education in the school, both in terms of representation theory, as well as the practical work being carried out, resulting in a constant reassessment and redesign of the latter. It also substantiates and guides the activity of the teacher, facilitates the creative approach of the didactic design approaches of long and short duration, but also of the actual implementation of the teaching-learning-evaluation process. The curriculum meets the current requirements of training/development of specific competences by the discipline, connected to the graduate profile. This school discipline has its own valences in the formation of specific competences. They are developed from the perspective of lifelong learning, through learning, whether formal, non-formal, or informal, in all contexts, including the family, school, workplace, neighborhood, and community.

Keywords: curriculum, skills, integration, new paradigm of education, democratic culture, historical education, collective memory, project-based learning, trans-disciplinary approach, well-being.

ARGUMENT

În anul 2019, un grup de autori (preponderent cadre didactice cu experiență) au elaborat o nouă generație de curricula modernizate la disciplinele din treapta gimnazială și liceală. Dezvoltarea curriculară a fost mult așteptată atât de comunitatea educațională, cât și de întreaga societate, proces care trebuia să aibă loc încă în anul 2015. Documentele elaborate constituie cea de a IV-a generație de curricula și a doua generație de curricula centrate pe formarea/dezvoltarea de competențe, ultima ediție fiind aprobată în anul 2010.

La elaborarea documentelor curriculare au fost luate în considerare prevederile Codului Educației al Republicii Moldova (2014) și ale Cadrelui de referință al Curriculumului Național (2017); Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (Bruxelles, 22 mai 2018); Competențele pentru secolul al XXI-lea, Curriculum de bază: sistem de competențe pentru învățământul general (2018); Raportul de sinteză a evaluării curriculumului la disciplina *Istoria românilor și universală* (2010); sugestiile cadrelor didactice și manageriale din republică, observațiile experților în domeniile educației și istoriei; experiențele programelor anterioare din țară și de peste hotare. De asemenea, s-a ținut cont de valențele disciplinei în formarea competențelor transversale, transdisciplinare și specifice, precum și necesitățile asigurării continuității în organizarea și desfășurarea procesului educațional de calitate.

Curriculumul dezvoltat la disciplina *Istoria românilor și universală* este parte componentă a Curriculumului Național și reprezintă un document reglator prevăzut pentru a fi implementat în clasele gimnaziale și liceale.

Alături de cele 19 curricula, aprobate la 5 iulie 2019 de Consiliul Național pentru Curriculum de pe lângă Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, dezvoltarea curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală* este o necesitate dictată de actualizarea standardelor în educația istorică și de schimbările survenite odată cu adoptarea paradigmei educaționale *centrarea pe elev și școala prietenoasă copilului*.

Curriculumul la disciplină include ansamblul elementelor esențiale, relevante ale realității educaționale de activitate practică, imprimând o continuă reconsiderare și reconcepere contextuală a acestora. De asemenea, fundamentează și ghidează activitatea cadrului didactic, facilitează abordarea creativă a demersurilor de proiectare didactică de lungă și scurtă durată, dar și de realizare propriu-zisă a procesului de predare-învățare-evaluare.

Din punct de vedere structural și funcțional, curriculumul oferă răspunsuri la următoarele întrebări: *Cui i se adresează documentul? De ce este nevoie de realizat acest parcurs? Ce anume trebuie predat/învățat? Cum vor fi realizate predarea, învățarea, evaluarea? În ce condiții urmează să se deruleze o activitate cu eficiență maximă? Cum se evaluează calitatea învățării?*

Astfel, principalii beneficiari ai documentului sunt elevii și părinții lor, cadrele didactice din învățământul general și specialiștii organelor locale de specialitate în domeniul învățământului. De asemenea, curriculumul este un document reglator pentru formatori, societatea civilă, precum și pentru factorii de decizie interesați de realizarea unei educații de calitate.

ELEMENTE DE NOUȚATE CURRICULARĂ

Documentul curricular la *Istoria românilor și universală* implică o nouă paradigmă educațională, bazată pe formarea/dezvoltarea de competențe, și anume:

1. **valori** în integritatea lor: *general-umane și naționale* (adevărul, binele, dreptatea, frumosul etc.); *democratice* (libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța, respectarea diversității, supremația legii etc.), morale, civice, politice, juridice, istorice, educaționale etc.;
2. **atitudini** față de sine însuși, față de ceilalți și față de societate, manifestate prin deschidere pentru diferențele culturale și pentru alte convingeri, respect reciproc, conștiință civică, responsabilitate, autoeficacitate, toleranță etc.;
3. **abilități generale**, menite să contribuie la soluționarea problemelor, organizarea muncii în echipe, comunicare (atât orală, cât și în scris), cooperarea constructivă, soluționarea conflictelor și negocierile, creativitate, abilități interculturale etc., precum și *specifice*, cum ar fi: operații de identificare, descriere, aplicare, generalizare, abstractizare, caracterizare, disimulare, sistematizare, analiză, sinteză, comparare, valorizare etc. Abilitățile pot fi formate prin diverse metode (lectură, luarea notițelor, analiza surselor, discuții dirijate, comentarea imaginilor, elaborarea hărților, axelor cronologice, exerciții de modelare, elaborarea diagramelor, realizarea figurilor, tabelor, rezumatelor etc.);
4. **cunoștințe** (noțiuni, ipoteze, concepte, date, evenimente, personalități, relații, fapte, fenomene, procese, contexte de cauză-efect, schimbări în spațiu și timp, realizări culturale, media, economie, durabilitate etc.).

Curriculumul la disciplină include finalități care reflectă competențele specifice disciplinei, manifestate gradual la etapa dată de învățare, care au și funcția de stabilire a obiectivelor de evaluare finală. Documentul păstrează libertatea și responsabilitatea pedagogică a cadrului didactic în organizarea procesului educațional pe parcursul anului școlar. În acest context, el are posibilități mai mari să selecteze strategiile didactice de predare-învățare-evaluare, numărul de ore pentru unitățile de învățare, numărul și tematica activităților de sinteză, pornind de la unitățile de conținut sugerate în curriculum.

Istoria românilor și universală, fiind o disciplină obligatorie din aria curriculară *Educație socioumanistică*, este orientată prioritar spre înțelegerea trecutului propriului popor și a diversității tradițiilor culturale și istorice ale popoarelor lumii, pentru a înlătura prejudecățile și a încuraja toleranța și comunicarea/colaborarea eficientă între oameni. Elevilor le vor fi formate și dezvoltate atitudini și valori de apreciere a rolului și semnificației persoanelor

cu care interacționează direct sau indirect, indiferent de apartenența lor etnică, religioasă, de gen etc., excluzând, astfel, ura rasială, xenofobia sau antisemitismul.

Printre principalele elemente de noutate curriculară la disciplina *Istoria românilor și universală* sunt:

- intensificarea centrării curriculumului pe elev, având la bază interesele și aspirațiile lui, motivația pentru propria învățare;
- reflectarea deplasării accentului de pe procesul de predare pe cel de *învățare*, astfel reitând importanța învățământului formativ în fața celui informativ-reproductiv;
- prezentarea conceptului de *curriculum* din perspectivă sistemică și reliefaarea cadrului valoric transdisciplinar în baza profilului absolventului ciclului gimnazial și liceal, din perspectiva unității abordării psiho- și sociocentriste;
- reformularea competențelor specifice disciplinei și elaborarea unităților de competență conform nivelului taxonomic (conform nivelurilor de cunoaștere și înțelegere, aplicare și integrare);
- conexitatea abordărilor intra- și interdisciplinare la nivelul competențelor și a conținuturilor cu alte discipline;
- introducerea activităților de învățare în bază de proiect pentru studierea istoriei locale, elaborate individual sau în grupuri, cu acțiuni practice realizate în clasă, școală, comunitate (unde cadrul didactic și elevii au mai multe posibilități de decizie);
- evaluarea gradului de formare a competențelor la nivel de proces și de produs;
- selectarea noțiunilor și personalităților istorice (pentru fiecare an de studiu);
- activitățile de sinteză, studiile de caz, incluse în rubrica *Activități de învățare* la decizia profesorului și racordarea acestora la unitățile de competență;
- includerea listei de produse recomandate pentru fiecare clasă;
- reducerea numărului unităților de conținut și specificarea că subiectele evidențiate cu asterisc nu vor fi evaluate la examenele de absolvire a ciclului gimnazial și liceal;
- elaborarea finalităților conform nivelului taxonomic pentru fiecare clasă.

Un moment important este și crearea unui mediu favorabil de învățare, pentru ca elevii să vină cu mai multă plăcere la școală, dar și cadrul didactic să-și poată manifesta profesionalismul, adică crearea unei *stări de bine*, privită drept un concept cu multiple fațete, care se referă atât la aspecte subiective, emoții și experiențe ale copilului, cât și la aspecte obiective, precum condițiile sale de trai și de învățare. Starea de bine este un indicator al calității educației; în funcție de durata și intensitatea

acestui putem să caracterizăm modul în care sunt organizate activitățile și sunt tratați copiii. În acest mod, copiii sunt învățați să se cunoască pe sine și pe ceilalți, să acționeze în folosul lor și al comunității.

**SUGESTII METODOLOGICE PENTRU
FORMAREA/DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR
SPECIFICE DISCIPLINEI ȘI A UNITĂȚILOR DE
COMPETENȚE PREVĂZUTE DE DOCUMENTUL
CURRICULAR**

Curriculumul dezvoltat la *Istoria românilor și universală* răspunde exigențelor actuale de formare/dezvoltare a competențelor specifice la disciplină, racordate la profilul absolventului. Capacitatea de a învăța, a acționa și a judeca constituie temelia competențelor specifice, care sunt 5 la număr:

1. Utilizarea limbajului istoric în diverse situații de învățare și de viață, respectând cultura comunicării;
2. Amplasarea în timp și spațiu a evenimentelor, proceselor, fenomenelor, demonstrând înțelegerea continuității și schimbării în istorie;
3. Analiza critică a informației din diferite surse pornind de la cultura istorică, manifestând poziția cetățeanului activ și responsabil;
4. Determinarea relației de cauzalitate în istorie, dând dovadă de gândire logică și spirit critic;
5. Valorificarea trecutului istoric și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și de neam.

Disciplina școlară dispune de un șir de valențe proprii în formarea competențelor specifice și a unităților de competențe. Ele contribuie la dezvoltarea competențelor-cheie, prin inter-/transdisciplinaritate, fiind achiziții de care au nevoie elevii pentru dezvoltare personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială pentru o viață de succes în cadrul unei societăți democratice și pașnice. Acestea sunt formate în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, prin intermediul învățării formale, nonformale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă, vecinătate și alte comunități.

Unitățile de competențe pe trepte și clase sunt prezentate în forme de acțiuni concrete, structurate taxonomic după nivelul de realizare:

- a) *cunoaștere și înțelegere* (identificarea de noțiuni, fenomene, procese, relații, observarea unor fenomene, enumerarea unor fapte, reproducerea unor texte, selectarea de informații etc.);
- b) *aplicare-operare* (stabilirea unor relații, categorizarea și clasificarea, investigarea, explorarea, construirea și aplicarea schemelor/modelelor, rezolvarea de probleme, anticiparea unor rezultate, reprezentarea datelor, descrierea argumentată a unor procese etc.);
- c) *integrare și transfer* (optimizarea, transpunerea,

adaptarea și adecvarea la diverse contexte, elaborarea și implementarea proiectelor, gestionarea resurselor, cercetarea individuală și în grup, rezolvarea studiilor de caz, a situațiilor-problemă, luarea de decizii, comunicarea eficientă, proiectarea autoformării, manifestarea voinței, curajului și demnității umane etc.).

Odată formate, competențele specifice disciplinei și unitățile de competențe pot fi aplicate în diferite contexte ale vieții. Ele se suprapun și se întrepătrund: aspectele esențiale dintr-un domeniu facilitează formarea competențelor din alt domeniu.

Un element specific disciplinei este **învățarea bazată pe proiect** – o abordare pedagogică relevantă pentru formarea/dezvoltarea competențelor elevilor, care contribuie simultan la achiziționarea atitudinilor, abilităților și cunoștințelor dobândite la mai multe materii de studiu. Proiectul este privit ca o activitate de învățare și evaluare amplă, care, de regulă, începe în clasă, prin definirea și înțelegerea sarcinii de lucru, eventual prin începerea rezolvării acesteia, și continuă acasă, pe parcursul a câtorva săptămâni, timp în care elevul are permanente consultări cu profesorul. Proiectul se încheie tot în clasă, prin prezentarea în fața colegilor a unui raport asupra rezultatelor obținute și, dacă este cazul, a produsului realizat.

Fiind o strategie interactivă specifică educației, învățarea bazată pe proiect, elevii sunt implicați în utilizarea practică a cunoștințelor și dezvoltarea abilităților formate/dezvoltate la orele de curs de la mai multe discipline școlare, prin intermediul unui proces extins, structurat în jurul unor probleme autentice și complexe. Aceasta presupune colectarea de informații, prelucrarea și sistematizarea unei baze de date, interpretarea și reflecția personală, cooperarea în realizarea sarcinilor propuse.

Este important ca profesorul să determine împreună cu elevii subiectul proiectului, implicând la necesitate colegii din școală, membrii familiei copilului și ai comunității. Programa curriculară la istorie prevede recomandări pentru cadrele didactice cu referire la proiectele elaborate și implementate.

Un alt element semnificativ care necesită să fie valorificat sunt **memoria colectivă și identitatea** – surse importante de învățare autentică a istoriei. Se știe că identitatea unei persoane și a unui neam este construită pe baza unor memorii/amintiri marcante ale momentelor importante din viața noastră. Astfel, tânăra generație are posibilitatea de a învăța din aceste amintiri care vor asigura continuitatea identității personale, precum și a celei colective. Un rol important în eficiența și utilizarea memoriei colective îl au procesele afective pozitive prin care trece subiectul învățării: emoțiile și sentimentele – bucuria explorării, plăcerea descoperirii noului, pofta de a învăța.

Memoria și identitatea se construiesc și se modelează prin intermediul unui proces de învățare care se realizează

în cadrul unui grup consolidat prin comunicare și interacționare constructivă. Alături de multitudinea de surse disponibile pentru învățarea istoriei în contexte formale (manuale, documente, lucrări științifice, filme, muzee etc.), memoria colectivă este un izvor inestimabil pentru a afla prin metode nonformale despre trecut de la persoane reale.

Cadrele didactice sunt chemate să utilizeze această sursă pentru a eficientiza procesul de învățare a istoriei. Elevii vor fi ghidați să analizeze materiale, folosind diverse strategii (interviul individual și de grup, chestionarul, discuții libere, jurnalul reflexiv etc.), pornind de la persoanele din comunitate cu experiență, pentru a afla mai multe informații despre subiecte de istorie locală sau națională:

- aspecte ale modului de viață din diferite perioade istorice, în special din cea contemporană interbelică și postbelică;
- atitudini față de război și pace, amintiri despre camarazii de arme, modalități de comemorare a persoanelor care au luptat cu voie sau fără pe diverse fronturi;
- reflecții despre aspecte specifice ale societății, cum ar fi cele din economie, politică, relații sociale, realizări culturale etc.;
- mărturii din istoria neamului și a familiilor;
- politica față de proprietate în diverse timpuri, față de legi și coduri morale;
- mărturii despre modalitățile de activitate a mass-media timpului, tematica filmelor și a spectacolelor, conținutul cântecelor și al operelor literare;
- amintiri din copilărie și despre evenimentele recente din localitate/regiune/țară.

Datele și informațiile vor fi colectate și analizate minuțios, pentru ca elevii să-și formeze o impresie generală despre cum au decurs evenimentele, nu doar din manuale și documente oficiale, dar și din relatările martorilor oculari. Aceste materiale pot fi utilizate pentru a organiza conferințe tematice, întâlniri cu persoane resursă, elaborarea de articole pentru reviste și pliante tematice, emisiuni televizate, expoziții și alte evenimente.

Curriculumul dezvoltat la disciplină oferă posibilități creative și libertate mai mare cadrului didactic, care are spațiu de manevră să introducă activități de sinteză, studii de caz, noi unități de conținut, cele fixate în curriculum rămânând obligatorii. Activitățile de învățare recomandate pot fi adaptate nivelului clasei pentru eficientizarea demersului didactic și implicării active a elevilor în învățare pentru a stimula formarea/dezvoltarea de competențe.

Opțiunile, alegerile, deciziile sunt ale cadrului didactic, în colaborare cu elevii, fiind unul dintre elementele de noutate ale curriculumului dat. Activitățile de învățare recomandate sunt racordate la unitățile de competențe și pot fi preluate, dezvoltate, adaptate sau înlocuite de către cadrul didactic cu cele mai potrivite situații și experiențe

de învățare, care să conducă la realizarea finalităților educaționale propuse.

Cadrele didactice vor selecta strategiile didactice în funcție de condițiile în care se desfășoară procesul educațional, de nivelul și interesele elevilor. Printre cele recomandate, sunt cele cu caracter *euristic* (bazate pe jocul de rol, simularea, studiul de caz, analiza diverselor surse, învățarea bazată pe sarcini, învățarea problematizată, schimbul de opinii, concursuri, dezbateră, discuțiile dirijate, conversația euristică, mozaicul, turul galeriei, ghidul de învățare, interviul, sondajul, chestionarul etc.), *algoritmice* (bazate pe exerciții de identificare, redactare individuală sau pe echipe a unor cronici, documente, discursuri orale etc.), *mixte*, inductiv-deductive și deductiv-inductive (realizate prin elaborarea unui mic dicționar de termeni, alcătuirea unor portofolii, fișe de personaj etc.), *algoritmice combinate cu strategii euristice* (realizate prin inițierea și derularea unor proiecte, implicarea elevilor în activități de voluntariat, de valorificare a monumentelor istorice la nivel național, regional sau local etc.).

În practica educațională, tot mai mult sunt utilizate noile tehnologii ale informației și comunicării (TIC), un imperativ al succesului în zilele noastre. Astfel, vor fi dezvoltate și competențe digitale, precum: colectarea de informații, culegerea și procesarea datelor, utilizarea adecvată a resurselor Internet (site-uri informaționale de specialitate și de cultură generală, biblioteci electronice, oferte de e-learning), înregistrări audio și video etc.

O componentă importantă a organizării și desfășurării procesului de învățare, axat pe formarea/dezvoltarea de competențe, este abordarea *transdisciplinară*, care presupune interconexiunea dintre mai multe discipline școlare. Drept exemple de activități comune pot fi: *festivalul popoarelor/etniilor, excursii cognitive, simularea unei vizite și primirea delegațiilor, simularea unei conferințe de presă, conferința elevilor, filmulețe realizate de elevi, expoziții de elemente vestimentare sau bucate tradiționale, expoziție de lucrări în comunitatea școlară și în afara ei* etc. Documentul curricular promovează demersuri inter- și transdisciplinare, aproximativ 2-3 ore la fiecare clasă, unde fiecare instituție de învățământ își poate alege succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare. Astfel, disciplinele de învățământ din Curriculumul Național încetează să mai fie discipline de sine stătătoare, acestea constituind un tot întreg în procesul de formare a competențelor și de atingere a finalităților.

Abordarea inter- și transdisciplinară a conținuturilor științifice oferă elevilor o imagine integră a aceluiași conținut, fenomen, situație etc., privit din perspectiva diferitelor discipline și a relaționării acestora; solicită crearea de conexiuni între competențele-cheie și cele specifice disciplinei/unității de competențe dobândite separat. O asemenea abordare nu se mai concentrează pe discipline aparte, ci le transcende, subordonându-le necesităților

elevului – subiectul formării.

Demersurile transdisciplinare promovate de curriculumul la *Istoria românilor și universală*, precum și la majoritatea disciplinelor școlare, se manifestă prin:

- organizarea unor activități comune în clasă, școală sau comunitate, cu implicarea a 2-5 profesori care predau discipline diferite;
- includerea în proiectarea didactică de lungă durată și proiectarea pe unități de învățare a unor subiecte/activități cu caracter inter- și transdisciplinar și rezervarea a 3-7 ore anual pentru fiecare disciplină, în special cele ce țin de învățarea în bază de proiect;
- fiecare instituție de învățământ își poate proiecta succesiunea zilelor cu activități transdisciplinare: pe parcursul anului sau la finele semestrelor, în funcție de potențialul/disponibilitatea colectivului profesoral, interesele elevilor și managementul timpului.

Obiectul evaluării în cadrul disciplinei îl constituie rezultatele școlare individuale ale copilului și se va compara cu propriile implicații, nivelul și interesele acestuia. În testele de evaluare a nivelului de formare a competențelor se vor include itemi/sarcini cu grad diferit de complexitate, luând în considerație nivelul de pregătire al elevilor. Evaluarea bazată pe competențe implică evaluarea formativă a cunoștințelor, abilităților și atitudinilor pe care elevul le transferă în rezolvarea unor probleme concrete cu care se confruntă în diverse situații.

Într-un parcurs de învățare, în funcție de momentul unui act evaluativ, cadrele didactice sunt îndrumate să utilizeze următoarele tipuri de evaluare: *inițială* (predictivă); *formativă* (continuă); *sumativă* (la sfârșitul fiecărei unități de învățare, semestru sau an școlar). Pentru ciclul gimnazial, cadrul didactic va proiecta o evaluare inițială și câte 2 evaluări sumative pentru fiecare semestru (numărul de evaluări într-un semestru este raportat la numărul săptămânal de ore și nu va depăși 4 evaluări pe an). Pentru ciclul liceal, evaluările se vor proiecta în funcție de cerințele Planului-cadru.

În documentele curriculare, cadrul didactic este îndrumat să utilizeze diverse instrumente de evaluare, atât *tradiționale* (probe scrise, testul, chestionarul, extemporalele), cât și *moderne* (lucrările practice, proiectul, portofoliul, studiul de caz, jurnalul reflexiv, harta conceptuală etc.). De asemenea, pot fi utilizate și *probe orale* (interogarea, povestirea, demonstrarea), toate instrumentele fiind racordate la un standard și barem, precum și altele complementare (fișe de observare, investigația, interviul etc.).

Produsul școlar recomandat în curriculum reprezintă un rezultat proiectat și realizat de către elev, măsurat și apreciat de profesor, alte cadre didactice, inclusiv cu implicarea unor membri ai comunității educaționale. Documentul curricular conține un șir de liste de produse

școlare la fiecare clasă. Evaluarea produsului vizează calitatea activității elevului în procesul de elaborare și de prezentare. Criteriile de evaluare ar trebui prezentate elevilor în formă de realizări de succes, formulate în limbaj accesibil. Criteriile de succes pot fi formulate cu focalizare pe dimensiunea operațională și/sau pe cea atitudinală. Curriculumul promovează orientarea demersului evaluativ către stimularea autorefecției, autocontrolului și autoreglării. Pentru copiii cu CES, se recomandă utilizarea aceluiași sistem criterial de evaluare, dar aplicat pe baza *Planului educațional individualizat*.

Pentru implementarea eficientă a curriculumului la disciplină a fost elaborat și un *Ghid metodologic*, fiind un suport util pentru cadrele didactice și un instrument de formare a abilităților și de dezvoltare a competențelor profesionale. Ghidul oferă posibilități enorme de a promova demersuri diversificate și personalizate în implementarea curriculumului, precum și sugestii cu privire la referințe proiective, metodologice și procesuale, indicații metodice de formulare a rezultatelor așteptate ale învățării, descrierea procesului de învățare, instrumentarul de evaluare a nivelului de formare/dezvoltare a competențelor de integrare.

De rând cu aceste sugestii constructive, ghidul orientează cadrul didactic spre învățarea activă, pe dimensiunea inter-, transdisciplinară. Cadrul didactic va crea un mediu de învățare care presupune o legătură directă între *Ce se învață?* și *De ce se învață?*, pentru a deplasa accentul de pe transmiterea, acumularea, reproducerea informațiilor pe comportamente, valori și atitudine.

Este important ca profesorii să colaboreze în formarea/dezvoltarea competențelor transversale, considerate esențiale pentru succesul în societatea contemporană (rezolvarea de probleme, luarea de decizii, însușirea metodelor și tehnicilor de învățare eficientă, acțiuni antreprenoriale, comunicarea asertivă etc.), pornind de la interesele și necesitățile elevilor. Exemple de activități/produse cu caracter transdisciplinar (cadrele didactice definesc produsele/activitățile comune, care presupun un caracter integrator): biblioteca vie; cafeneaua de discuții; excursii cognitive; elaborarea și implementarea proiectelor în clasă, școală sau comunitate; festivalul popoarelor/etniilor; ”ghid pentru o zi”; dezbateri publice tematice; conferințe științifico-practice ale elevilor; prezentarea unor creații realizate de elevi (portofolii, desene, fotografii, video etc.); prezentarea revistei școlare; conferințe de presă; întâlniri cu personalități, persoane resursă; expoziții de bucate preparate în diferite țări cu prezentarea lor și cu elemente istorice; simularea unei vizite/primirea delegațiilor; sărbători tematice și elemente de cultură locală; vizitarea unor spectacole tematice, filme, expoziții etc.

CONCLUZII

Profilul personalității absolventului învățământului gimnazial și liceal reprezintă o componentă reglatoare a curriculumului. Acesta descrie așteptările față de elevi la sfârșitul unei trepte de școlaritate, prin raportare la: cerințele exprimate în Codul Educației al Republicii Moldova și în alte documente de politică educațională, finalitățile învățământului, caracteristicile de dezvoltare ale elevilor și altele. Disciplina școlară *Istoria românilor și universală*, valorificată în plan pedagogic în curriculumul dat, are un rol important în formarea personalității elevilor, în dezvoltarea unor competențe necesare pentru învățare pe tot parcursul vieții, dar și de integrare într-o societate caracterizată de o permanentă schimbare. Curriculumul dezvoltat la *Istoria românilor și universală* își propune o funcționalitate mai mare a demersurilor de învățare realizate de către cadrul didactic în colaborare cu elevii, dar și cu implicarea membrilor comunității educaționale, având menirea să valorifice bunele practici de formare/dezvoltare de competențe, ultimele având un caracter de integrare.

Astfel, educația istorică contribuie la formarea/dezvoltarea competențelor și atitudinilor necesare absolventului pentru autodezvoltare și încadrare activă în viața socială și economică a țării. Competențele vizate (valorile, atitudinile, abilitățile și cunoștințele) au un caracter transdisciplinar și definesc rezultatele învățării, exprimate în convingeri, experiențe și produse. Astfel, finalitățile disciplinei se reflectă nemijlocit în competențele-cheie și în setul de valori și atitudini enunțate în documentul curricular, din care derivă întreaga structură curriculară (competențe specifice, unități de competențe, unități de conținuturi, sugestii metodologice și de evaluare).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Bucun N. et al. Evaluarea curriculumului școlar. Ghid metodologic. Chișinău, 2017.
2. Cadrul de referință al Curriculumului Național. Chișinău, 2017.
1. Codul Educației al Republicii Moldova. HG nr. 152 din 17 iulie 2014.
2. Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, 2016.
3. Competența interculturală. Auxiliar didactic. Chișinău: C. E. PRO DIDACTICA, 2015.
4. Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Consiliul Europei, 2018.
5. Curriculum de bază – sistem de competențe pentru învățământul general. Chișinău, 2018.
6. Curriculumul *Educație pentru societate*. 2018.
7. Evaluarea Curriculumului Național în învățământul general. Studiu. Chișinău, 2018.
8. Ghid de monitorizare a drepturilor copilului. CIDDC. Chișinău, 2017.
9. Gruber G. Didactica istoriei și formarea de competențe. Târgoviște: Cetatea de Scaun, 2016. Pe: <https://www.scribd.com/document/369352245/Didactica-Istoriei-BT>
10. Lungu C., Cerbușca P. Standarde de eficiență a învățării istoriei românilor și universale. Standarde de eficiență a învățării. Chișinău: Lyceum, 2012.
11. Recomandările Consiliului Europei privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Bruxelles, 2018.
12. Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 *Educația 2020*. 2014.